

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ

11. KONGRE

Dinselleşme ve komünistler

TKP 10. Kongresi'nin, 2011 seçimleriyle kurulduğunu saptadığı İkinci Cumhuriyet'in temel eksenlerinden biri, siyasal rejimin ve toplumsal yapının dinselleştirilmesidir. Geçtiğimiz bir yıl içinde bu eksenin güçlendirilmesi yolunda giderek hızlanan adımlar atılmıştır.

Birkaç yıl önce marjinal örnekler mi öncü adımlar mı oldukları tartışılan kimi uygulamaların genelleştiğini ve bütünlük kazandığını görüyoruz. Eğitim sistemine dinin sokulması, çeşitli yerelliklerde alkollü içkiye düpedüz yasak getirilmesi, devletin dinî televizyon kanalı açması yalnızca tekil uygulamalar değil, AKP'nin ilk bakışta bunlarla ilişkisi kurulamayacak çeşitli alanlardaki programını bütünleyen ögelerdir.

Türkiye egemen güçlerinin sosyal devletten kalan boşluğu doldurmak için İslami yardımlara, Ortadoğu'da rol genişletmek için Sünni kimliğine, Kürt sorununa çözüm adına "din kardeşliği" fikrine, ilerici ideolojilerin kaynaklarını kesmek amacıyla sanat ve kültür alanlarının kurutulmasına, genel olarak eşitsizlikleri, haksızlıkları meşrulaştırmak için dinin yaygınlaşıp derinleşmesine ihtiyaçları var.

Bu çerçevede ateizme dönük aşağılayıcı saldırılar meczupça bir gericiğin göstergesinden ibaret değil, egemen ideolojinin yeniden yapılandırılmasının vazgeçilmez unsurlarıdır. Olası bir yeni anayasa da kitlelere burjuva liberalizmi veya emperyalist "küreselleşmecilik" üstünden değil, din sayesinde mal edilmeye çalışılacaktır.

Türkiye Komünist Partisi 11. Kongresi, bu süreci tanımlamak ve komünistlerin nasıl davranması gerektiği sorusuna yanıt üretmekle kendini yükümlü hissetmiş ve aşağıdaki belgeyi hazırlamıştır.

A. Genel yaklaşımlar

1. Din ve emekçilerin kurtuluşu

Aydınlanma, insanın kendi kaderini eline alabilmesi için dinin toplumsal ve siyasal yaşantıya egemen olmaktan ve siyasal ideolojilerin çerçevesini çizmekten uzaklaştırılması anlamına geliyordu. Yüzlerce yıl süren Aydınlanma sıçraması, insanı tanrısal kuvvetlerin çaresiz kölesi veya inisiyatifsiz yansıması olmaktan çıkartarak modern sınıf mücadelelerinin arka planını oluşturdu. Emekçi hareketi ve sol, sömürsüz bir dünya mücadelesinde kendini zorunlu olarak seküler bir perspektifle tanımlar.

Bu, mücadelenin bütün tekil parçalarının, bireylerin dinsel anlamda inançsız olmalarını gerektirmez. İnsanlığın bilgi birikiminin açıklamaya yetmediği her soru karşısında dinsel düşüncenin devreye girmesi, bir tarihsel ve nesnel olgudur. Böyle bir olgunun karşısına kabaca "dinsizlik"le çıkılamayacağı açıktır.

Üstelik dinin her zaman ilerlemenin önünü kestiği de doğru değildir. Dinlerin gelişimi genel olarak insanlığın düşünsel gelişiminin bir parçasıdır. Yeni dinler birçok örnekte eski egemen güçlere karşı ezilenlerin mücadelesini ifade edebilmiş ve tarihsel ilerlemeleri temsil etmişlerdir.

Kuşkusuz toplumsal düzenin bilimle barışması, süreç içinde seküler düşüncenin alanını genişletecektir. Söz konusu barışıklık sosyalizmle sağlanacaktır. Dolayısıyla dinsel önyargıların ilerlemenin önünü kapatmaması için atılması gereken ilk adım, sosyalizmin kurulması, bunun için sosyalist devrimdir.

Bu çerçevede komünist hareketin insanların kişisel inanç ve vicdan özgürlüğünü sahiplenmesi son derece samimidir. Komünistlerin, toplumsal yaşamın, siyasetin, siyasal ideolojilerin vb. dinselikten arındırılması için mücadeleleri de bu samimiyetle gelişmez.

Sosyalist hareketler günümüzde de kimi ülkelerin özgün koşullarında dinci akımlarla olumlu teması girebilmektedir. Türkiye Komünist Partisi bu örneklerden genelleştirilmeye gidilemeyeceğini, ülkemizin bu kapsamda ele alınamayacağını saptamaktadır.

2. Aydınlanma mirası ve komünizm

Burjuvazinin aydınlanma değerleriyle arasındaki bağ, zaman içinde zayıfladı. Özellikle gericiilik konjonktürlerinde, bu eğilim güçlendi. Uluslararası sermayenin 20. yüzyılın son çeyreğindeki antikomünist kampanyası da bunlardan biridir. Bu son dönemde kapitalist sistem bir bütün olarak daha sağa kaymış, dinsel ideolojiler, gericiiliğin çeşitli türleri yaygınlaşmıştır. Bugün dinci gerici akımların yaygın ve baskın konumlarıyla antikomünizm doğrudan bağlantılıdır.

Komünist hareket, burjuva aydınlanmasını sınıfsız topluma uzanan bir sosyalist aydınlanma olarak dönüştürerek sahiplenir. Dinselliği yöntemsel olarak dışta bırakan ve işçi sınıfının devrimci rolünün altını çizen Marksizm'in, aydınlanmayla ilişki açısından en istekli ve tutarlı akım olması beklenir bir durumdur.

Öte yandan burjuvazinin dinci gericiilikle artan içli dışlılığı, emekçilere karşı mücadelede dinin doğrudan doğruya devreye girmesini getirmektedir. Egemen güçlerin inanç ve vicdan özgürlüğü söylemini, gericiiliğin örtüsü olarak kullandıkları görülmektedir. Komünist hareket bu çerçevede karşısına çıkan tuzaklara düşmemek için büyük dikkat gösterir.

3. Türkiye'de Aydınlanma ve laiklik

Türkiye burjuva devrimi aydınlanmacı olmaktan ziyade pragmatiktir. Aydınlanmacı pratikler hayli sınırlı bir süre için merkezi politika olarak yürütülmüş, çoğunlukla egemen güçler dinci gericiiliği gerektiğinde kullanıma sokmak üzere kollamayı gözetmişlerdir. Bu nedenle aydınlanmacılık -kılık kıyafette olduğu gibi- genellikle biçimsel öğeler olarak algılanmıştır. Laiklik uygulamalarının halk kitlelerine, kendi kaderlerini ellerine almak gibi bir siyasal motivasyon kazandırdığı ve coşkuyla sahiplenildikleri söylenemez.

Bu kısıtlar altında bile, komünist ve ilerici hareketin sahipleneceği bir aydınlanma mirası vardır.

Kaldı ki, Türkiye'nin cumhuriyet öncesi geçmişinin dinci gericiilikle damgalı olduğu fikri de asılsızdır. Bizim topraklarımızın sorunu ve Sünniliğin özgün gücü, toplumun uzun bir tarih diliminde dine boğulmasında değil, dinin siyasal iktidarla girdiği tarihsel ilişkidir. Yoksa toplumun seküler kaynakları hiç de yoksul sayılamaz.

B. İkinci Cumhuriyet'te ne oluyor?

1. Aydınlanma tasfiyesi

İkinci Cumhuriyet sınıfsal olarak burjuvazinin gerici bir fraksiyonunun değil, bütünüünün tarihsel tercihi olarak karşımıza çıkmaktadır. Arkasında emperyalizmin onayı ve desteği de bulunan egemen güçler içindeki iç çelişkiler, derin ve uzlaşmaz strateji ayrılıkları olmaktan uzaktır. Aydınlanma mirasının reddi ve tarihsel kazanımların tasfiyesi konusunda İkinci Cumhuriyet bir burjuva konsensüsünü temsil etmektedir. Neoliberal, piyasacı yaklaşımlarla dinci gericiilik birbirini bütünlemektedir.

Bu tasfiyenin biricik alternatifi sosyalizmdir. Komünist hareket ülkemizin bütün ilerici birikimini cesaretlendirmek ve sosyalizm yönünde harekete geçirmekten, birinci derecede sorumludur.

2. İkinci Cumhuriyet'in sınırları

Siyasal iktidarın güç kaynakları geniş olmakla birlikte, İkinci Cumhuriyet rejiminin, mantıksal sonuçlarına kadar derinlik kazanacağı düşüncesi yanlıştır. Türkiye toplumunun dinselleştirilmesinin yapısal ve tarihsel sınırları vardır. Bu sınırları, mülk sahibi egemen güçlerin "laik" olduğu düşünülen kesimleri değil, modern işçi sınıfı, doktor, mühendis, öğretmen gibi eğitilmiş ve kalifiye emekçiler, sanatçı ve bilim insanları gibi aydın kesimler, öğrenci gençlik, kadınlar, Aleviler temsil etmektedir.

Bu geniş nüfusun siyasi temsilciden yoksun olduğu veya ağırlıklı temsilcilerinin İkinci Cumhuriyet karşısında uzlaşmacı ve teslimiyetçi davrandıkları açıktır. Bu durum, komünist hareketin önünü kapatmamakta, sorumluluğunu artırmaktadır. Dinci gericiğin Türkiye'yi geri dönülmez bir karanlığa, şeriatçı bir diktatörlüğe götüreceği yolundaki umutsuz öngörüler reddedilmelidir. Yine dinci gericiğe muhalefet edebilmek için dinle pozitif ve politik bir ilinti içine girmek gerektiği yolundaki yaklaşımlar da kabul edilemez.

Dinci gericiğe pratikte çekilecek sınırı, büyük ölçüde, komünist ve devrimci hareketin söz konusu toplumsal kesimlerle bağı belirleyecektir.

3. Mücadele de bütünlüklüdür

Nasıl dinci gericiğlik ayrıksı bir olgu, bir aşırılık değilse ve burjuva egemenliğinin bütünlüğünü temsil ediyorsa, solun mücadelesi de bütünlüklü olmak zorundadır. Türkiye'nin Ortadoğu'da emperyalist senaryoların içine çekilmesi için Sünniliğin keskinleştirilmesine gerek vardır; ve buna karşılık barış mücadelesinin başarısı, dinci gericiğe de darbe vuracaktır. Kürt halkına din kardeşliği adına boyun eğdirilmek isteniyorsa, Kürt emekçilerin sınıf mücadelesine katılmaları, dinci gericiğin bir kalesini düşürecektir. Örnekleri çoğaltılabilecek bu dolaylımlar, solun mücadele programında mutlaka gözetilmelidir.

C. "Solun alanı"na saldırı

İkinci Cumhuriyet siyasal iktidarın doğrudan manipülasyonları aracılığıyla veya yarattığı gerici atmosferin önünü açtığı yaklaşımlar veya çevreler üzerinden solun alanına saldırmaktadır.

1. "Gerçek Müslümanlar" söylemi

Dinci iktidara muhalefet etmek için "gerçek Müslümanlar" adına konuşmak ve dinin ortak payda oluşturduğunun kabulü yaygınlaşma eğilimindedir. Sol, dinin siyaset alanına sokulmaması ilkesinden taviz veremez.

2. Alevi muhalefetinin dinselleştirilmesi

Alevi muhalefetinin solculaşmasının önü 12 Eylül'den sonra köklü önlemlerle kesilmek istenmiş, ama egemen güçlerin aldığı mesafe sınırlı kalmıştı. Bugün Aleviliği İslam'ın bir mezhebi olarak yapılandırma yönündeki politikalar bizzat Alevilik içinde destek bulmakta, bu çerçevedeki talepler solda ilerici, demokratik talepler sayılabilmektedir. Sol, Aleviliğin dinsel değil kültürel karakterini, cemaatçi değil dayanışmacı yönlerini savunmalı, bu doğrultuda ideolojik ve politik mücadeleyi yükseltmelidir.

3. Kürt sorununa dinci müdahale

Kürt toplumu içinde tarikatların, Hizbullah'ın, Barzaniciliğin ve bunlarla bütünleşik aşiretçiliğin güçlenmesi, ideolojik alanda dinci gericiğin atağa kalkması gibi gelişmelerin tamamı İkinci Cumhuriyet sendromlarıdır. Bu alanda da, halkçı bir zeminin korunması için, bu zeminin belli ölçülerde dinselleştirilmesi yaklaşımı yaygınlaşmıştır. Bu bir direniş zemini değil, dinciliğin halkçı

saflara sızması olarak görülmelidir. Sol, Kürt toplumunun uyanışının seküler karakterine sahip çıkmalı ve bu boyutu güçlendirmeye çalışmalıdır.

4. İşçi sınıfını dinle kuşatmak

İşçi sınıfı kimliğini dağıtmak için yapılan çeşitli müdahaleler sendikal alanda derinleşmektedir. Sendikaların AKP'lileştirilmesinin karşısında ilerici sendikal hareket yalnızca kurumsal rekabet üstünden değil, aynı zamanda politik, ideolojik ve kültürel bir direnç örmelidir.

5. Aydınların terbiye edilmesi

AKP'nin tiyatrodan televizyon dizilerine kadar yaptığı müdahaleler, iktidar gücüne dayandığı için etkili olmakla birlikte, toplumun geniş kesimlerine değil, dinci gerici militan bir tabana dayanmaktadır. Kısa erimde çeşitli yasaklama, baskı ve özelleştirme uygulamalarında sonuç alınması bu durumu değiştirmeyecek, sanatçıların muhalif konumu sürecektir. Ancak aydın ve sanatçıların bu basınca direnebilmeleri, uzlaşmalardan değil radikalleşmekten geçer.

6. Dinî azınlıklar ve demokrasi söylemi

Muhafazakârlaşmanın bir göstergesi de demokratikleşmenin dinlerin, dinî azınlıkların bir aradalığına indirgenmesi olmuştur. Oysa demokratik kazanımlar, ancak, emekçilerin hak ve özgürlük talepleriyle ilgili olarak tanımlanabilir. Sol, sadece Sünni İslam değil, başka din ve mezhepleri temel alan dinci gericilik türlerinin iktidarın desteğiyle serpilip boy atmasının gerçek yüzünü deşifre etmeli, bu sürece eşlik eden inanç turizmi kampanyalarına karşı çıkmalıdır.

7. Ateizmin kriminalleştirilmesi

Ateizm siyasal alana doğrudan taşınabilecek bir konumlanış değildir. Ateistlerin siyasal pozisyonları din karşıtlığına değil, dindışılık anlamında sekularizme denk düşer. Anlaşılan AKP bunu bir zaaf olarak görmüş ve ateizmin kriminalleştirilmesine açıktan bir direnç geliştirilemeyeceğini, dinsizlerin kendilerini gizleyeceklerini, kaçak güreşeceklerini varsaymıştır. Oysa ateizm Aydınlanmacılığın yumuşak karnı değil, öncü gücüdür. Sol, itibarsızlaştırma operasyonunu akılcı ve etkili bir karşı çıkışla geri püskürtmelidir. Öte yandan son dönemde politikleşmeyen ve kendini yalnızca tanrının varlığı-yokluğu gibi temalarda ifade eden bir ateizm de gericiliğe tepki olarak genişlemektedir. Sol, bu tepkinin, politikleşmediği durumda boşa düşeceğini, etkisizleşeceğini, hatta dinci gericiliğin provokasyonlarına malzeme olmaktan öteye gidemeyeceğini bilerek söz konusu alana bütünlüklü, bilimsel, ideolojik, politik ve örgütleyici müdahalelerde bulunmalıdır.

D. Komünistler ne yapmalı?

1. Türkiye Komünist Partisi inanç ve vicdan özgürlüğünü bütün samimiyetiyle savunmayı sürdürür.

2. TKP, İkinci Cumhuriyet'in hukuksallaştırılmasında ve topluma mal edilmesinde bir dönemden başka bir şey ifade etmeyen Anayasa tartışmalarında taraf olmayı reddetmektedir. TKP, Anayasa tartışmalarında dinin düzenin temel eksenlerinden biri olarak tanımlanmasına yönelik girişimlere kayıtsız kalmayacak ve bunlara karşı mücadele edecektir.

3. TKP Türkiye toplumunun mutlak çoğunluğunun Sünni Müslüman olduğu yolundaki görüşten bir temel değer türetilmesine karşı çıkar, toplumun dinle tanımlanması yönündeki bütün yaklaşımları reddeder. TKP, dinî inanç gruplarının ibadet amaçlı zorunlu yan yana gelişler dışında siyasi, ideolojik, ekonomik motiflerle kurdukları örgütleri bütünüyle gayrimeşru sayar. Bu örgütlenmelerin, demokrasinin parçası veya sivil toplum kuruluşu oldukları yolundaki safsatalara karşı ideolojik mücadele yürütür.

4. TKP, siyasi parti ve devlet yöneticilerinin dinî değerleri siyasi şov olarak kullanmalarına karşı mücadele eder. Siyasi kişiliklerin toplu namazlara katılması, din referanslı konuşmalar yapması, siyasi veya toplumsal etkinliklerde dua okunması inanç istismarıdır ve inanç ve vicdan özgürlüğünün ihlalidir.

TKP, kent merkezlerine ve tarihi mekânlara gösterişli dinî kompleksler şeklinde cami yapılmasına karşı çıkar.

5. TKP, 16 yaşından küçük çocukların okulda veya okul dışında dinî eğitime tabi tutulmalarına ve zorunlu din derslerine karşı çıkar; din eğitiminin yalnızca tarih ve toplum bilimlerinin bir konusu olarak ele alınabileceğini savunur. İmam Hatip okulları, eğitim sisteminin temel direklerinden biri haline getirilemez. İlgili meslek sahiplerine duyulan ihtiyaçtan değil, eğitimin dinselleştirilmesi ve gericiliğin kadro yetiştirme amacından kaynaklanan İmam Hatip okulları kapatılmalıdır. TKP, İlahiyat Fakültelerinin kapatılmasını savunur. Dinler konusunda araştırma, üniversitelerde tarih ve toplum bilimlerinin konusu olarak ve seküler bir içerikte örgütlenmelidir.

6. TKP, dinci gericiliğin merkez üssü haline gelen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın dağıtılmasını savunur. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın başka inanç ve mezhepleri kapsayacak biçimde yapılandırılması, bu kurumun gerici özelliğini frenlemeyeceği gibi, azınlıkların da alabildiğine dinselleştirilmesinden başka sonuç vermeyecek ve gericiliği daha da meşrulaştıracaktır.

7. TKP, sanatın muhafazakârlaştırılmasına karşı Aydınlanmacı değerleri, insanlık değerlerini, emekçilerin ve aydınların eşitlik ve özgürlük mücadelesini yükselten sanatsal üretimi destekler, bu yönde konum alan aydın ve sanatçıları cesaretlendirir, kültürel ve sanatsal alanda politik üretim ve örgütlenmeyi güçlendirir. TKP kamu ve özel televizyon yayınlarında dinî hurafelere dayanan ve gerici propaganda yapılan programların durdurulmasını talep eder, bu programlara karşı ideolojik ve kültürel mücadele yürütür, dinin toplumsal ve tarihsel kaynakları konusunda eğitsel, kültürel, bilimsel çalışmaları, gençleri bilgilendirici çabaları destekler ve örgütler, okullarda dini temel alan bilim dışı etkinliklere karşı çıkar, doğanın evrimini reddeden gerici kampanyaların karşısına bilimsel etkinlikler düzenleyerek dikilir, bilimsel bakış açısını ve bilimi genç kuşaklara taşımak için mücadele verir.

8. TKP, başta Aleviler olmak üzere Sünni olmayan kesimlere yönelik tehdit, karalama ve aşağılamalara karşı mücadele eder. Aleviliğin İslam'ın bir mezhebi olduğu ve olması gerektiği yaklaşımına karşı mücadele eder. Aleviliğin halkçı, dayanışmacı ve kültürel bir olgu olarak tarihsel kaynaklarını açığa çıkartmak için çalışma yürütür. Aleviliğin İkinci Cumhuriyet rejimine karşı bir direnç kaynağı olarak konumlanması için mücadele eder ve örgütlenir.

9. TKP, Kürt sorununun "din kardeşliği" zemininde değil, ulusal özelliklerin ayrıcalık nedeni sayılmadığı, eşitlik ve adalet ilkeleri temelinde halkların özgürlük taleplerinin karşılandığı bir zeminde ve tüm kökenlerden işçi ve emekçilerin mücadelesinin ürünü olarak çözüleceğini savunur. Dinci gericiliğin Kürt halkı içinde mevzilerini geliştirmesi, halkların kardeşliğini esas alan bir çözümü engelleyecektir. TKP, Kürtlerin özgürlük taleplerinin Aydınlanmacı arka planını açığa çıkartmak ve bunu güçlendirmek için mücadele verir.

10. TKP, İkinci Cumhuriyet'in, öğrenci gençliğin bilimsel eğitimden uzaklaştırılması anlamına da geldiğini ortaya serer ve gençlik içindeki politik mücadele ve örgütlenmesinin kültürel, bilimsel, sanatsal boyutlarını güçlendirir.

11. TKP, İkinci Cumhuriyet'in derinleşmesiyle paralel olarak kadının toplumsal yaşantıdan uzaklaştırılma sürecine çoktandır girildiğini saptar, bu konudaki yanılsamalara karşı mücadele verir, kadınların dinci gericiliğin baskısına dirençlerini cesaretlendirir ve örgütler. TKP, kadının aşağılanmasına dayalı bir erkek egemenliğini ve erkek çokeşliliğini destekleyen imam nikâhı uygulamasını reddeder; resmi evlilik olmaksızın gönüllü birlikte yaşamının, bütün hukuki sonuçlarıyla birlikte tanınmasını savunur. TKP, kadına yönelik şiddetin dinci gericiliğin derinleşmesine de paralel olarak yükseldiğini saptar, sosyalizmle gerçekleşecek olan kadınların

kurtuluşunda dinci gericiğe karşı mücadelenin öncelikli yerini vurgular. TKP, çok çocuk yapma yolundaki propagandanın gericiğin parçası olduğunu deşifre eder.

12. TKP, cinsel yönelimlerin siyasi iktidar, egemen ideoloji ve hukuk sistemi tarafından tasnif edilmesini reddeder, cinsel yönelime mutlak biçimde saygı gösterilmesini savunur. TKP, eşcinselliğin hastalık olarak nitelendirilmesine ve ayrımcılığa şiddetle karşı çıkar.

13. TKP, kimlik belgelerinde din hanesinin kaldırılmasını savunur. Din dışı cenaze töreni hakkını savunur ve buna karşı dayatmaları reddetmeye çağırır.

14. TKP, Türkiye'de yetersiz, göstermelik, biçimsel, halka kapalı ve yüzeysel laiklik uygulamalarını, bu çerçevedeki savunuları eleştirir, Aydınlanmanın özünü emekçi halkın kendi kaderini belirleyebileceği fikri ekseninde yorumlar. TKP bütün bu mücadelesinde İkinci Cumhuriyet'in kendine bağladığı yargı mekanizmalarına değil, örgütlü mücadeleye dayanır.